Undervisningsplan for tysk

Formålet med undervisningen

Formålet med tyskundervisningen er, at eleverne udvikler kundskaber og færdigheder, så de kan forstå og anvende tysk mundtligt og skriftligt.

Sprog betragtes samtidig som en adgang til andre kulturer og andre måder at tænke, føle og forstå verden på. Eleverne skal derfor ikke alene tilegne sig ordforråd og grammatiske strukturer, men også udvikle interesse for og forståelse af tysksprogede landes kultur, historie og samfundsforhold.

Undervisningen skal udvikle elevernes evne til at:

- lytte til og forstå tysk
- udtrykke sig mundtligt
- læse og forstå tysksprogede tekster
- skrive på tysk
- udvikle ordforråd og grammatisk bevidsthed
- anvende sproget i kommunikative situationer
- forstå kulturelle og samfundsmæssige forhold i tysksprogede lande
- sammenligne tysk med dansk og andre sprog.

Gennem sammenligning mellem tysk og dansk styrkes elevernes sproglige opmærksomhed og forståelse af både modersmålet og fremmedsproget.

Tysk kan desuden indgå tværfagligt med blandt andet dansk, historie og kulturfag, så eleverne får mulighed for at forbinde sproglige, kulturelle og historiske perspektiver.

Fagets kompetenceområder og slutmål efter 9. klasse

Kompetenceområde	Slutmål
Mundtlig tysk (MT)	Eleven kan deltage i længere, spontane samtaler og argumentere for egne synspunkter på tysk. Området omfatter lytning, samtale, præsentation og sprogligt fokus.
Skriftlig tysk (ST)	Eleven kan forstå og skrive længere, sammenhængende tekster med forskellige formål på tysk. Området omfatter læsning, skrivning, tekst og medier samt sprogligt fokus.
Kultur og samfund (KS)	Eleven kan agere selvstændigt i internationale kulturmøder på baggrund af forståelse af kulturelle og samfundsmæssige forhold. Området omfatter kulturforståelse, kulturmøder og tysk som adgang til verden.

Fagets placering i skolens undervisningsstruktur

Tysk indgår både som selvstændigt fremmedsprog og gennem tværfaglige forbindelser til skolens øvrige undervisning.

Undervisningsområde	Tysk indgår gennem
Kultur	Sprog, litteratur, tysksprogede landes historie, geografi, kultur, traditioner og samfund
Hovedfag	Tværfaglige historiske og kulturelle temaer, ordforråd, tekster og mundtlig formidling
Dansk	Grammatik, ordklasser, sætningsopbygning, sproglig sammenligning og tekstarbejde
Historie	Tysk historie, reformation, verdenskrige, efterkrigstid og samfundsmæssige udviklinger
Geografi	Tyskland og øvrige tysksprogede lande, forbundslande, byer, landskaber og kultur
Informatik	Informationssøgning, digitale ordbøger, præsentationer, medier og skriftlig produktion
Individuelt studiearbejde	Ordforråd, grammatik, læsning, skriftlige opgaver, repetition og forberedelse

Tværfaglig sammenhæng med kompetenceområderne

Når eleverne samtaler, reciterer, dramatiserer, fremlægger eller anvender tysk i praktiske situationer, udvikles især **Mundtlig tysk**.

Når eleverne læser, skriver, oversætter, arbejder med grammatik og fremstiller egne tekster, udvikles **Skriftlig tysk**.

Når eleverne arbejder med tysksprogede landes litteratur, historie, geografi, traditioner, hverdagsliv og aktuelle samfundsforhold, udvikles **Kultur og samfund**.

Fagets udvikling

1. klasse

I 1. klasse møder eleverne tysk gennem det talte sprog.

Undervisningen tager udgangspunkt i emner fra elevernes nære og genkendelige verden, eksempelvis:

- klasseværelset
- farver
- tal
- ugedage
- måneder
- tøj
- kropsdele
- dagens aktiviteter
- familie
- kammerater.

Der arbejdes med:

- digte
- rim og remser
- fingerlege
- børnelege
- tyske folkesange
- enkle spørge- og svareformer
- mundtlige opfordringer
- fortællinger og eventyr.

Eleverne taler i begyndelsen meget i kor, men får gradvist mulighed for også at anvende enkelte ord og vendinger selvstændigt.

Læsning og skrivning er endnu ikke et selvstændigt fokus.

2./3. klasse

2. klasse

Det mundtlige arbejde videreføres.

Ordforrådet udvides blandt andet med:

- natur
- planter og dyr
- familie
- venner
- indkøb
- tal
- ugedage
- årstider.

Der arbejdes fortsat med:

- sange
- remser
- digte
- lege
- fortællinger
- spørgsmål og svar.

Eleverne begynder i stigende grad at sige noget alene frem for udelukkende i kor.

3. klasse

I 3. klasse udvides det mundtlige arbejde med blandt andet:

- længere digte
- danse
- dramatisering
- små skuespil
- håndværk
- skolevej
- transport

- by og land.

Der arbejdes begyndende med grammatiske strukturer som:

- enkle verbumbøjninger
- ordklasser
- ental og flertal.

Det skriftlige arbejde introduceres i mindre omfang. Eleverne skriver kendte vers og sange i egne hæfter og illustrerer dem.

De møder desuden de særlige tyske bogstaver og lydforhold, herunder:

- ä
- ö
- ü
- forskellen mellem v og w.

På dette trin ligger hovedvægten fortsat på **Mundtlig tysk** og **Kultur og samfund**, mens den skriftlige dimension gradvist introduceres.

4. klasse

I 4. klasse bliver læsning og skriftlig tysk tydeligere dele af undervisningen.

Eleverne arbejder med:

- læsning af kendte tekster
- oplæsning i kor og enkeltvis
- korte egne tekster
- kendt mundtligt stof i skriftlig form
- ordforråd
- grammatiske strukturer.

Den rytmiske og mundtlige del med digte, sange, rim og remser videreføres, men fylder gradvist mindre.

Den grammatik, eleverne kender fra dansk, bruges som udgangspunkt for en mere bevidst forståelse af tysk grammatik, herunder bestemte og ubestemte former.

Der lægges samtidig større vægt på systematisk glosetræning.

5./6. klasse

5. klasse

Undervisningen organiseres omkring en kombination af:

- mundtlig kommunikation
- lytteforståelse
- læsning
- skriftlighed.

Der kan læses fortællinger som eksempelvis *Baron von Münchhausen*.

Eleverne arbejder med at:

- forstå indholdet af læste tekster
- finde svar på spørgsmål i en tekst
- fortælle om kendte emner

- bruge ordsprog og faste vendinger
- gennemføre lytteøvelser
- skrive diktater
- føre små dialoger.

Grammatikken omfatter blandt andet:

- verbets bøjning i nutid og datid
- former af centrale verber
- kasus
- forholdsord.

Digte, vers, sange og sproglige lege videreføres.

6. klasse

I 6. klasse bliver arbejdet mere systematisk.

Ordforrådet udbygges inden for blandt andet:

- bolig
- møbler
- fritidsinteresser
- indkøb
- hverdag.

Eleverne begynder at arbejde med skriftlige oversættelser og mere omfattende:

- dialoger
- diktater
- læsetekster
- grammatikøvelser.

Tidligere grammatik repeteres og udvides med blandt andet:

- uregelmæssige verbumbøjninger
- nutid og datid
- modalverber.

Tysk geografi og de tyske forbundslande kan indgå som kulturelt og geografisk stof.

Eleverne arbejder med større krav til læseforståelse og lærer i stigende grad at forstå sammenhængen i en tekst uden nødvendigvis at kende hvert enkelt ord.

Der arbejdes med **MT, ST og KS**.

7./8./9. klasse

I udskolingen styrkes elevernes evne til at anvende tysk selvstændigt.

Undervisningen kombinerer fortsat:

- mundtlig kommunikation
- lytteforståelse
- læsning
- skriftlighed
- grammatik
- kultur og samfund.

I den samlæste udskoling kan eleverne arbejde med fælles temaer og tekster, mens kravene til sproglig kompleksitet, selvstændighed og præcision differentieres.

7. klasse

Grammatikken repeteres og uddybes.

Der arbejdes blandt andet med:

- kasus
- forholdsord
- adjektiver
- komparation
- sætningsopbygning.

Eleverne udvider deres ordforråd og arbejder mere selvstændigt med mundtlig og skriftlig kommunikation.

Læsestoffet kan indeholde flere ukendte ord, og eleverne øver sig i at forstå hovedindholdet uden at skulle oversætte alt.

De arbejder med at:

- forstå mundtlige fortællinger
- samtale mere spontant
- reagere på mindre forberedte spørgsmål
- skrive friere tekster
- bruge tysk i praktiske hverdagssituationer.

8. klasse

I 8. klasse øges kravene til selvstændig anvendelse af sproget.

Grammatikken repeteres og udbygges efter behov, eksempelvis med arbejdet med perfektum og hjælpeverber.

Eleverne arbejder med:

- mere krævende læsetekster
- længere mundtlige fremstillinger
- samtaler med større mulighed for improvisation
- friere skriftlige opgaver
- de første mere sammenhængende tyske stile
- referater.

Film kan anvendes som sprogligt, historisk og kulturelt materiale.

Historiske og samfundsmæssige problemstillinger i film kan behandles tværfagligt med historie og Kultur.

9. klasse

I 9. klasse samles og videreudvikles elevernes tysksproglige kompetencer.

Der lægges vægt på at skabe overblik over centrale grammatiske strukturer, så eleverne kan anvende sproget mere sikkert.

Der arbejdes blandt andet med:

- ordklasser

- kasus
- sætningsled
- sætningsopbygning
- verbernes former
- regelmæssige og uregelmæssige bøjninger.

Grammatikken skal understøtte den praktiske brug af sproget og ikke stå alene.

I tekstarbejdet lægges vægt på forståelse af alderssvarende litterære og andre tysksprogede tekster.

Eleverne arbejder med:

- ordforråd
- læseforståelse
- spørgsmål til tekster
- genfortælling
- billedbeskrivelse
- korte sammenhængende fortællinger
- skriftlig fremstilling.

Moderne tyske forfattere kan inddrages.

Kultur- og samfundsdimensionen udvides gennem tekster, film og aktuelle emner.

Arbejdsformerne omfatter blandt andet læreroplæg, gruppearbejde, individuelt arbejde, oplæsning og elevoplæg på tysk.

Særligt fokus i 9. klasse

I 9. klasse skal sammenhængen mellem undervisningen og fagets tre slutmål fremgå tydeligt.

Mundtlig tysk

Eleven skal have mulighed for at:

- forstå hovedindholdet i mundtligt tysk om kendte og mindre kendte emner
- forstå relevante detaljer uden at kende hvert enkelt ord
- samtale om kendte emner
- deltage mere spontant i overskuelige samtalesituationer
- fremlægge et forberedt stofområde
- redegøre for egne erfaringer, følelser, holdninger og viden
- anvende et relevant hverdagssprog
- anvende omformuleringer, når ordforrådet ikke slår til
- udvikle en tydelig og forståelig udtale.

Skriftlig tysk

Eleven skal have mulighed for at:

- forstå hovedindholdet i alderssvarende tekster
- skrive sammenhængende tekster
- anvende korrekt grundlæggende sætningsopbygning
- anvende centrale verbumbøjninger
- arbejde med kasus
- anvende retskrivning og tegnsætning med stigende sikkerhed

- anvende et tilstrækkeligt og forholdsvis præcist ordforråd
- tilpasse egne tekster til en given situation og modtager
- anvende ordbøger og grammatiske oversigter
- anvende digitale hjælpemidler
- bruge notatteknikker og tekstmodeller
- blive bevidst om egne sproglige styrker og udviklingsområder.

Kultur og samfund

Eleven skal have mulighed for at:

- sammenligne tysk og dansk kultur
- forstå og referere tysksprogede tekster fra forskellige genrer
- anvende viden om dagligliv og levevilkår i tysksprogede lande
- arbejde med kulturelle værdier og normer
- forstå historiske og samfundsmæssige forhold i tysksprogede lande
- anvende tysk som internationalt kommunikationsmiddel
- arbejde med både litteratur, sagprosa, musik, film, tv og digitale medier
- kende til kulturel og sproglig variation i den tysksprogede verden.

Arbejdsformer

Tyskundervisningen kan gennem skoleforløbet omfatte:

- sang
- rim og remser
- recitation
- sproglege
- bevægelse
- drama
- dialog
- samtale
- lytteøvelser
- lærerfortælling
- højtlæsning
- individuel læsning
- diktat
- grammatikøvelser
- oversættelse
- billedbeskrivelser
- referater
- stile
- film
- litteratur
- elevoplæg
- gruppearbejde
- individuelt arbejde

- sprogrejser og kulturmøder
- digitale hjælpemidler og informationssøgning.

Arbejdsformerne udvikler sig fra efterligning og fælles mundtlig deltagelse i de yngste klasser til mere selvstændig kommunikation, læsning og skriftlig produktion i udskolingen.

Samlet progression

Tyskundervisningen bevæger sig gennem skoleforløbet:

fra efterligning til selvstændig sprogbrug

fra kor, sang og remser til spontan samtale og fremlæggelse

fra det talte ord til læsning og skriftlig fremstilling

fra kendte vendinger til et selvstændigt ordforråd

fra implicit sproglig erfaring til bevidst grammatik

fra nære hverdagsemner til litteratur, historie, kultur og samfund

Årsplanerne konkretiserer de tekster, emner, kulturelle forløb og arbejdsformer, der anvendes det enkelte skoleår, mens denne undervisningsplan beskriver fagets samlede progression og slutmål.